

لیزینگ در ایران؛ بدهکار یا طلبکار؟

گفت و گو با دکتر مهدی جمالی

مدیرعامل و عضو هیئت مدیره شرکت لیزینگ صنعت و معدن

آقای دکتر، گفت و گو را اگر مایل باشید با سابقه ای از صنعت لیزینگ در ایران و جهان شروع کنیم.

بله. اولین لیزینگ با نام شرکت لیزینگ ایران سال ۵۴ تاسیس شد. دو سال بعد از تاسیس لیزینگ ایران، شرکت لیزینگ صنعت و معدن - البته با نام آریا لیزینگ - با مشارکت بانک صنعت و بانک سوسیته ژنرال فرانسه تاسیس شد. در واقع صنعت لیزینگ در ایران عمری ۳۳ ساله دارد. البته در این مدت روند رشد و توسعه لیزینگ در ایران، یکنواخت نبوده است؛ به طوری که بخش عمده توسعه این صنعت از سال ۱۳۸۰ به بعد رخ داد و در سال های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ با رونق صنعت خودروسازی و نیاز شدید این صنعت به افزایش فروش محصولات، به اوج خود رسید. ذکر این آمار هم جالب است که تنها در فاصله سال های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۲، ۴۷ شرکت لیزینگ جدید تاسیس شد. بنابراین می شود گفت صنعت لیزینگ در ایران، هم بدهکار به صنعت خودروسازی است و هم به نوعی، طلبکار از این صنعت ...

روشن تر می فرمایید که منظور تان از بدهکاری به صنعت خودروسازی و طلبکاری از این صنعت به طور همزمان چیست؟

ببینید. صنعت لیزینگ و به تبع آن، شرکت های لیزینگ در ایران عملاً از سال ۱۳۵۴ تا سال ۱۳۸۰، در دوران رکود به سر می برند و همین رکود به سر می برند و همین رکود باعث شده بود که هم تعداد این شرکت ها بسیار اندک باشد و هم سرمایه گذاران تمایلی برای ورود جدی به این بخش نداشته باشند، به طوری که در این ۲۷ سال، فقط یک شرکت لیزینگ خصوصی در سال ۱۳۷۰ تاسیس شد، اما بعد از سال ۱۳۸۰ و به خصوص سال های ۸۲ تا ۸۴ که شرکت های خودروسازی با حجم انبوه تولید مواجه شدند و دریافتند که به میزان تولیدشان، مشتری نقدی برای خودروها ندارند، به فکر تاسیس شرکت های لیزینگ افتادند. به این ترتیب یکباره، شرکت های لیزینگ بزرگی که اغلب هم وابسته به خودروسازان بودند، پا به عرصه حیات گذاشتند و در واقع از آن مقطع، صنعت لیزینگ، البته به معنای اجاره به شرط تملیک و فروش اقساطی، جان تازه ای گرفت؛ از این نظر، صنعت لیزینگ در ایران بدهکار صنعت خودروسازی است. اما از طرف دیگر، ورود ناگهانی و غیرتخصصی خودروسازان و به تبع آنها، بانکها و سایر موسسات مالی به عرصه لیزینگ، دو پیامد منفی به جا گذاشت، اول اینکه موجب شد این صنعت، آن طور که باید در مسیر تخصصی و مبتنی بر ادبیات علمی خاص خود دوره بلوغ خود را طی نکند و صرفاً به عنوان فروش اقساطی و در بهترین حالت، اجاره به شرط تملیک، آن هم عمدتاً در بخش خودرو وارد شود، ثانیاً خلاءهای قانونی و بازار خوب لیزینگ این فرصت را برای عده ای افراد سودجو و فرصت طلب به وجود آورد که از این آشفته بازار، به نفع خود سوءاستفاده و با عنوان لیزینگ، از متقاضیان تسهیلات کلاهبرداری کنند که این موضوع، باعث بدنام شدن صنعت مهم و اثرگذار لیزینگ بین مردم و حتی برخی از مسئولان کشور شد. پس، از این نظر صنعت لیزینگ طلبکار صنعت خودروسازی است.

آقای دکتر، صنعت لیزینگ در ایران در مقایسه با سایر کشورها در چه جایگاهی ایستاده است؟

عمر صنعت لیزینگ در ایران چندان از عمر این صنعت در کشورهای پیشرفته مثل آمریکا و کشورهای اروپایی کمتر نیست. رشد شرکت های لیزینگ در آمریکا و اروپا، عمدتاً در دهه ۱۹۶۰ یعنی حدود ۵۰ سال قبل و در کشورهای در حال توسعه آسیایی و آمریکای لاتین از دهه ۱۹۷۰ به بعد، یعنی ۴۰ سال قبل رخ داده است که اگر با سابقه ۳۳ ساله لیزینگ در ایران مقایسه کنیم، عمر چندان طولانی تری نسبت به ایران ندارند؛ اما واقعیت این است که بنا به همان دلایلی که ابتدای صحبت هایم گفتم، رشد واقعی صنعت لیزینگ در ایران متناسب با رشد سنی این صنعت نبوده و در واقع، این صنعت، علی رغم سابقه زیاد، هنوز به دوران بلوغ و شکوفایی خود نرسیده است.

اگر بخواهید عمده مشکلات لیزینگ در ایران را در چند محور مشخص ذکر کنید، آن محور ها کدامند؟

مهمترین مشکلات صنعت لیزینگ در ایران عبارتند از:

۱. نا آگاهی کامل دست‌اندرکاران صنعت لیزینگ به مبانی و مفروضات علمی این صنعت

۲. کمبود نیروی انسانی متخصص و مجرب در این صنعت

۳. خلاهای قانونی - حقوقی و نبود حمایت ها و مشوق های مالیاتی (برخلاف سایر کشور ها)

۴. چالش شرکت های لیزینگ در تامین منابع مالی ارزان و کافی

۵. نبود سیستم های نرم افزاری مناسب این صنعت در کشور

از موضوع صنعت لیزینگ، به طور عام که بگذریم، بفرمایید شرکت لیزینگ صنعت و معدن در بین شرکت های لیزینگ ایران چه جایگاهی دارد؟

لیزینگ صنعت و معدن، دومین شرکت لیزینگ ایران است که در سال ۱۳۵۶، یعنی دو سال بعد از تاسیس اولین شرکت لیزینگ ایران، پا به عرصه فعالیت گذاشت. همین قدمت و سابقه لیزینگ صنعت و معدن باعث شده تا این شرکت، به عنوان یکی از شرکت های پیشرو در زمینه صنعت لیزینگ و توسعه مبانی علمی و مفهومی این صنعت در ایران به شمار بیاید. شرکت لیزینگ صنعت و معدن همچنین موفق به کسب مجوز رسمی فعالیت از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران شده و تنها شرکت لیزینگ ایرانی عضو انجمن بین المللی تامین مالی و لیزینگ (IFLA) و یکی از دو شرکت لیزینگ ایرانی عضو انجمن و تامین مالی آسیا (ALFA) است. شرکت لیزینگ صنعت و معدن در سال ۱۳۸۳ به شرکت سهامی عام تبدیل شد و هم اکنون، سهام این شرکت در سازمان بورس اوراق بهادار خرید و فروش می شود. بنابراین، بطور کلی لیزینگ صنعت و معدن با برخورداری از پشتوانه بانک تخصصی و بزرگ صنعت و معدن از یکسو و برخورداری و از نیروهای مجرب و متخصص از سوی دیگر، یکی از شرکت های لیزینگ پیشرو در ایران به شمار می رود.

آقای دکتر، در صحبت هایتان از منحصر شدن بخش عمده بازار لیزینگ به صنعت خودرو، به عنوان یکی از نقاط ضعف

این صنعت نام بردید، آیا شرکت لیزینگ صنعت و معدن در جهت کاستن از این نقطه ضعف حرکت کرده است؟

قبل از پاسخ به سوال شما، این نکته را عرض کنم که اختصاص یافتن بخش عمده ای از صنعت لیزینگ در ایران به خودرو که طی سال های ۸۲ تا ۸۴ نمود بیشتری دارد، به خودی خود نقطه ضعف به شمار نمی رود. ضعف اصلی زمانی است که باعث می شود از همه ظرفیت های لیزینگ، به طور کامل استفاده نشود، الان لیزینگ در سایر کشور ها در بخش های مختلف به خصوص در بخش کارآفرینی کارکرد های بسیار زیادی دارد، در بخش حمل و نقل هوایی و دریایی و زمینی، ماشین آلات و تجهیزات و مسکن هم به طور گسترده وارد شده و صرفاً به خودرو محدود نشده است. همین تنوع و گستردگی پرتفوی لیزینگ در کشور های توسعه یافته و حتی در حال توسعه، باعث شده است که نقش قابل توجهی در رونق اقتصادی این کشورها ایفا کند، البته جای خوشحالی است که در ایران هم در یکی دو سال اخیر، شرکت های لیزینگ دامنه فعالیت خود را گسترده تر کرده و در بخش هایی مثل ماشین آلات، تجهیزات و شناور های دریایی و ... وارد شده اند.

اما در پاسخ به سوال شما، عرض می کنم که شرکت لیزینگ صنعت و معدن با توجه به شناخت کامل از کارکردها و اولویت های صنعت لیزینگ و همچنین با توجه به رسالتی که بانک صنعت و معدن در زمینه توسعه صنعت کشور دنبال می کند، حوزه فعالیت خود را صرفاً به بخش خودرو محدود نکرده و در حال حاضر، در ۱۲ حوزه مختلف شامل ماشین آلات و تجهیزات صنعتی، کشاورزی و دامداری، معدن، تجهیزات پزشکی، راهسازی، حمل و نقل هوایی، حمل و نقل دریایی، خدمات، خودرو کار، خودروی سواری، مسکن و ساختمان و پیمانکاری (در چارچوب سیاست های دولت) فعالیت میکنند. شرکت لیزینگ صنعت و معدن همچنین اولین شرکت لیزینگ ایرانی است که لیزینگ هواپیما را در کشور عملیاتی کرده است.

شرکت لیزینگ صنعت و معدن در حال حاضر چه برنامه های توسعه ای در دست اجرا دارد؟

تنوع بخشی به خدمات لیزینگ قابل عرضه به متقاضیان تسهیل و تسریع در فرایند اعطای تسهیلات، بازنگری در سیستم های نرم افزاری و راه اندازی E-Leasing به عنوان ابزاری برای بهبود ساز و کار بهره گیری متقاضیان و مشتریان از خدمات شرکت ورود به بازارهای جدید استفاده از راهکارهای نوین تامین مالی مانند اوراق مشارکت در اجاره (صکوک) و اعمال سیاست های مدیریت نقدینگی و مدیریت ریسک به منظور افزایش بهره وری دارایی های شرکت، از مهمترین برنامه های توسعه ای است که در حال حاضر شرکت در دست اجرا دارد.

به عنوان آخرین سوال آینده صنعت لیزینگ را در ایران چطور پیش بینی می کنید؟

به نظر من، صنعت لیزینگ در ایران به سرعت در حال رشد و رسیدن به جایگاه واقعی خود است در همین یکسال اخیر، چند اتفاق مهم در این حوزه اتفاق افتاد که شاید بتوان از آنها به عنوان نقطه عطف صنعت لیزینگ در ایران نام برد. تصویب و ابلاغ دستورالعمل اجرایی تأسیس، نحوه فعالیت و نظارت بر شرکت های لیزینگ به عنوان چارچوب اصلی تأسیس و فعالیت این شرکت ها، تصویب و ابلاغ آئین نامه نظام سنجش اعتبار به عنوان سازو کاری برای مدیریت ریسک اعتباری در شرکت های لیزینگ، ابلاغ قانونی ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن که در آن، بر نقش کلیدی شرکت های لیزینگ در تامین مالی تولید و عرضه مسکن اجاره ای تأکید شده است، طراحی سازو کار تامین مالی شرکتهای لیزینگ از طریق انتشار صکوک توسط سازمان بورس اوراق بهادار و همچنین تثبیت نرخ سود شرکت های لیزینگ در سطح ۱۷ درصد به منظور تداوم حیات این شرکت ها، نمونه هایی از اقداماتی است که نوید توسعه نه چندان دور صنعت لیزینگ را در ایران می دهد. به علاوه تأسیس دو نهاد کانون شرکت های لیزینگ و انجمن شرکت های لیزینگ ایران به عنوان سازمان های غیردولتی که توسعه علمی و عملی لیزینگ در کشور را دنبال می کنند، قطعاً می تواند در رشد و شکوفایی لیزینگ در ایران موثر باشد امیدوارم شرکت های لیزینگ با توسعه گسترده کاری خود و ورود به عرصه مشارکت با دولت

محترم در بخش هایی همچون تامین مالی بنگاه های زودبازده بتوانند در آینده نزدیک به جایگاه واقعی خود در زمینه تحقق کارآفرینی در کشور دست یابند .

سنگلاخی در پیش رو ؟

دیدو پارتی که به مدت ۳۰ سال گزارش عملکرد جهانی صنعت لیزینگ را تهیه می کرد، درگذشت و اکنون ادوایت، عهده دار این مسئولیت شده است.

در سال ۲۰۰۶ رشد مداوم صنعت لیزینگ پس از عبور از مشکلات سال ۲۰۰۴ ادامه یافت و برای نخستین بار در تاریخ، حجم عملیات لیزینگ در اروپا از حجم عملیات لیزینگ در امریکای شمالی فراتر رفت.

با نگاهی دقیق به امار ارقام، می توان دریافت علی رقم رشد کمی عملکرد کلی صنعت لیزینگ در جهان، عملکرد این صنعت در همه کشور ها لزوما با رشد همراه نبوده و فراز و نشیب های را تجربه کرده است. توازن مجدد رشد صنعت لیزینگ در کشور های صنعتی، تقویت راهکارهای نظارتی به منظور ایجاد تعادل و توزان در این صنعت، اعمال قوانین مالیاتی بسیار متغیر و تضعیف دلار، همه و همه دست به دست هم دادن تا در سال ۲۰۰۶ این صنعت عملکرد مناسبی از خود نشان دهد. علی رقم رشد صنعت لیزینگ امریکا در سال ۲۰۰۴، رشد این صنعت در سال ۲۰۰۶ به حدی زیاد بود که آمریکا را از صدر نشینی لیزینگ جهان، به مقام دوم تنزل داد و اروپا را به جایگاه نخست این صنعت در جهان رساند. این امر، تا حدی ناشی از تضعیف ارزش دلار و رشد قابل ملاحظه تولید ناخالص ملی در برخی از کشور های اروپایی و آسیایی بود در سال ۲۰۰۶، صنعت لیزینگ در سطح جهان به شدت رشد کرد، به طوری که ۵۰ کشور صدر نشین این صنعت تا ۸،۸ درصد رشد در این صنعت از خود نشان دادند، رقمی که سایر بازار های مالی به ندرت قادرند به آن دست یابند

همچنین ۳۵ کشور از ۵۰ کشور رشد دو رقمی و ۱۵ کشور رشدی بالای ۲۵ درصد گزارش کردند. برای مثال، صنعت لیزینگ در اکراین با رشد ۱۰۸ درصدی و در لتونی با رشد ۹۳ درصدی، عملکرد قابل توجهی از خود به جا گذاشته است.

کشور های همچون نیجریه ۶۴،۹۶، آرژانتین با ۶۳،۱٪، رومانی با ۴۲،۲ برزیل با ۳۵ پرو با حدود ۳۴،۷٪ هم رشدی بیشتر از ۳۵٪ را در صنعت لیزینگ تجربه کردند. اما ۵ کشور انگلیس، استرالیا، سوئد، هنگکنگ و مصر در سال ۲۰۰۶ شاهد رشد منفی در صنعت لیزینگ بودند. حذف

جدول شماره ۱ - ارزش و رشد طی سال ۲۰۰۵-۲۰۰۶

رتبه براساس حجم فعالیت	عنوان	حجم فعالیت (میلیارد دلار)	رشد ۲۰۰۵-۲۰۰۶	سهم بازار جهان در سال ۲۰۰۵	سهم بازار جهان در سال ۲۰۰۶	تغییر در سهم بازار
۱	اروپا	۲۶۰،۵	۱۲،۵	۳۹،۷	۴۱،۱	۱،۴
۲	آمریکای شمالی	۲۴۱،۱	۱،۹	۴۰،۷	۳۸،۰	-۲،۷
۳	آسیا	۹۳،۱	۱۲،۶	۱۴،۰	۱۴،۷	۰،۶
۴	آمریکای جنوبی	۱۹،۲	۳۷،۷	۲،۴	۳	۰،۶
۵	آفریقا	۱۱،۱	۱۵،۰	۱،۷	۱،۸	۰،۱
۶	استرالیا و نیوزلند	۸،۶	۵،۲	۱،۴	۱،۴	۰،۰
	جمع کل	۶۳۳،۷		۱۰۰	۱۰۰	